

תיבה ב-2: הייצוא הישראלי לאיחוד האירופי כמקרה בוחן להשפעה כלכלית של ביקורת מדינית על המשק הישראלי

« בשנים 2024-2025, התרחבו הלחצים המדיניים והציבוריים בחלק ממדינות האיחוד האירופי לצמצם את קשרי הסחר עם ישראל, על רקע התמשכות המלחמה בעזה.

« הייצוא למדינות המתונות באיחוד האירופי – שהוא רוב הייצוא לאיחוד – גדל במהלך המלחמה בעוד הייצוא למדינות ביקורתיות ירד במתינות. דפוס זה עשוי להצביע על השפעה של העמדות המדיניות על היקף הייצוא למדינות אלה.

בשנת 2025 עלה קלות ייצוא הסחורות האזרחיות מישראל לאיחוד האירופי (ללא יהלומים ושבבים)¹ ביחס ל-2024 ועמד על כ-14 מיליארד דולר. בתקופה זו גדלה המתיחות המדינית בין ישראל לבין חלק מחברות האיחוד האירופי. הקשר בין הייצוא לבין המתיחות המדינית משתקף בסקר ולפיו כ-84 אחוזים מהתעשיינים בישראל דווחו על ביטול עסקאות עם חברות באיחוד האירופי, לרוב עקב "סיבות פוליטיות" (התאחדות התעשיינים, 2025).

¹ ייצוא השבבים של ישראל לאיחוד האירופי ירד בחדות ב-2025, בעיקר עקב הסטה של ייצוא שבבים לארה"ב בדרך אירלנד לייצוא ישיר לארה"ב. זאת על רקע שינויים בשוק השבבים העולמי שאינם קשורים למעמדה המדיני של ישראל. משום כך הניתוח בתיבה זו בוחן את הייצוא לאיחוד האירופי ללא שבבים ויהלומים. הניתוח מבוסס על נתוני סחר חוץ המשקפים סחורות שעברו במכס, ולא על נתוני החשבונאות הלאומית העוברים התאמות להגדרות מאזן התשלומים.

עם התגברות המתיחות המדינית פעלו מדינות ומוסדות באיחוד האירופי להשעות את הסכם הסחר החופשי עם ישראל, אך פעולה זו הוקפאה לאחר הפסקת האש (אוקטובר 2025). באופן רשמי רק טורקיה וקולומביה, שאינן חברות באיחוד האירופי, הטילו אמברגו על סחר אזרחי עם ישראל (בנק ישראל, 2025).² הניתוח בתיבה זו בוחן את הקשר שבין עמדות מדיניות של חברות באיחוד האירופי כלפי ישראל לבין היקף הייצוא הישראלי האזרחי של סחורות למדינות האיחוד, המהווה כ-29 אחוזים מסך יצוא הסחורות.³ הייצוא למדינות האיחוד מהווה מקרה מבחן נוח לבדיקת הקשר שבין עמדות מדיניות לבין סחר חוץ. זאת בשל ההבדלים בעמדות המדיניות של החברות השונות באיחוד לצד האחידות בהסכמי הסחר של האיחוד האירופי ולאור העובדה שרוב חברות האיחוד משתמשות במטבע האירו.

לצורך הניתוח סיווגנו את המדינות האירופיות על-פי הביקורתיות כלפי ישראל על-בסיס ההכרה הרשמית ב"מדינת פלסטין" בשנים האחרונות: הקבוצה הביקורתית כוללת 8 מדינות אירופיות, בכללן אירלנד, בלגיה, ספרד וצרפת, שהכירו ב"פלסטין" בשנים 2024-2025, ואת שוודיה, שהכירה ב"פלסטין" ב-2014. הקבוצה המתונה כוללת מדינות שלא הכירו ב"מדינת פלסטין", לרבות יעדי ייצוא חשובים כגרמניה, הולנד ואיטליה. נוסף על כך, הקבוצה המתונה כוללת מדינות במזרח ובדרום אירופה שהכירו ב"פלסטין" בשנות השמונים והתשעים אך רובן שינו את עמדתן הביקורתית כלפי ישראל בעשורים האחרונים, לרבות הונגריה, יוון, פולין וקפריסין, והן מקיימות קשרים קרובים עם ישראל.⁴ ההבדל בעמדות המדיניות בין שתי קבוצות המדינות באיחוד עולה במידה מסוימת גם מההצבעות בעצרת הכללית באו"ם (לוח 1- פאנל א').

לוח 1 | עמדות מדיניות של מדינות האיחוד האירופי וייצוא ישראלי לאיחוד האירופי, 2025-2021

2025	2024	2023	2022	2021	
					א. תמיכה בהחלטות או"ם ביקורתיות כלפי ישראל² (%)
80	73	66	69	73	מדינות ביקורתיות כלפי ישראל ¹
71	64	66	65	68	מדינות מתונות ביחס לישראל
9	10	0	5	5	הפרש
					ב. ייצוא סחורות לאיחוד האירופי, ללא יהלומים וללא שבבים, מיליארדי דולרים ואחוזים
14.0	13.6	13.0	14.1	11.8	סה"כ ייצוא
4.2	4.4	4.7	5.4	4.5	מזה: ייצוא למדינות ביקורתיות
9.8	9.2	8.3	8.7	7.3	ייצוא למדינות מתונות
30	32	36	38	38	שיעור הייצוא למדינות ביקורתיות (%)
70	68	64	62	62	שיעור הייצוא למדינות מתונות (%)
21	17	16	13	15	מזה: שיעור הייצוא לגרמניה (%)
49	51	49	49	47	שיעור הייצוא לשאר המדינות המתונות (%)

1. מדינות ביקורתיות כלפי ישראל הן מדינות שהכירו ב"מדינת פלסטין" בשנים 2024-2025 ושוודיה, שהכירה במדינה ב-2014.

2. תמיכה בהחלטות העצרת הכללית של האו"ם ביקורתיות כלפי ישראל מוגדרת כהצבעה בדומה לאיראן ובשונה מארה"ב על החלטות הקשורות לישראל. ההצבעות של כל מדינה קיבלו משקל לפי היקף הייצוא הישראלי אליה ב-2023.

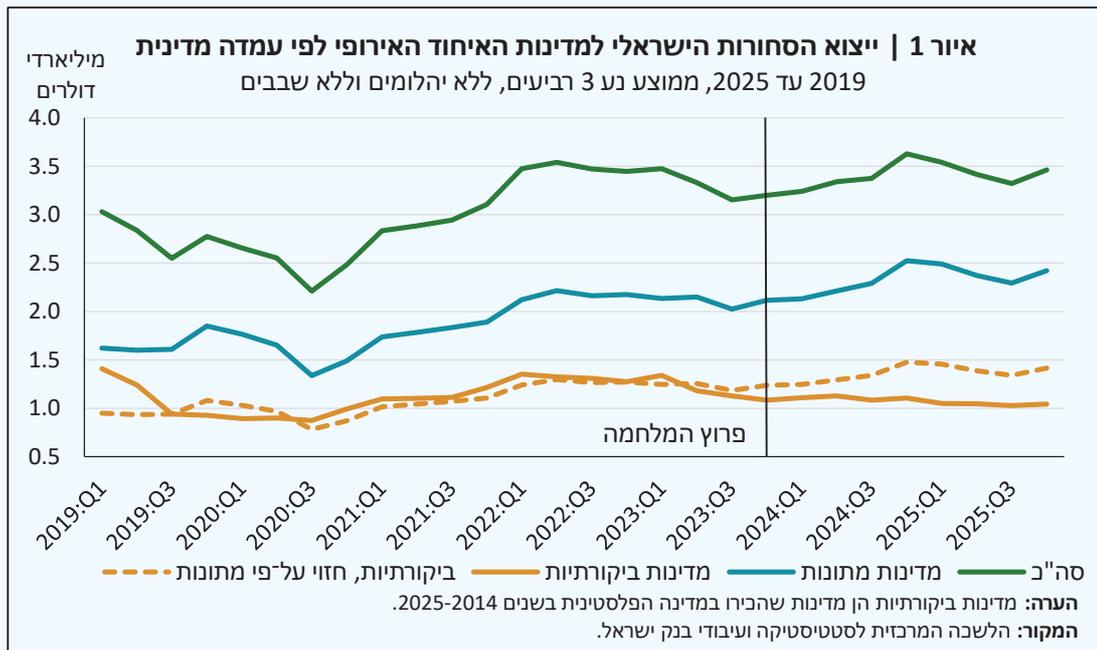
המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, האו"ם ועיבודי בנק ישראל.

² כמה מדינות הטילו איסור על סחר עם ישראל בסחורות ביטחוניות ובמוצרים דו-שימושיים.

³ הייצוא האזרחי (ללא יהלומים) לאיחוד האירופי גדול מהייצוא המקביל לארה"ב, שהיווה כ-26 אחוזים מסך הייצוא (ללא יהלומים) ב-2025.

⁴ המדינות הביקורתיות הן: אירלנד, בלגיה, לוקסמבורג, מלטה, סלובניה, ספרד, פורטוגל, צרפת ושוודיה; המדינות המתונות בהקשר זה הן: אוסטריה, איטליה, אסטוניה, בולגריה, גרמניה, דנמרק, הולנד, הונגריה, יוון, לטביה, ליטא, סלובקיה, צ'כיה, פינלנד, קרואטיה, קפריסין, ורומניה.

בשנים שלפני המלחמה (בין 2021 לשלהי 2023) גדל הייצוא של ישראל (ראו הערה 1) למדינות הביקורתיות ולמדינות המתונות בקצב דומה, כך שהייצוא למדינות הביקורתיות שמר על חלקו - כ-38 אחוזים - בסך הייצוא לאיחוד. אולם, במהלך המלחמה (בין שלהי 2023 ל-2025) ירד במתינות הייצוא למדינות הביקורתיות, בעוד הייצוא למדינות המתונות המשיך לגדול. כך גדל בהדרגה חלקן של המדינות המתונות בייצוא לאיחוד - מכ-62 אחוזים בשנים 2021-2022 לכ-70 אחוזים ב-2025. זאת בעיקר עקב גידול בייצוא לגרמניה, בעוד שהייצוא לשאר המדינות המתונות שמר על חלקו בסך הייצוא לאיחוד האירופי (לוח 1 פאנל ב' ואיור 1).

סך ההפרש שבין הייצוא ללא יהלומים ושבבים למדינות הביקורתיות לבין הייצוא החזוי אליהן על-פי הייצוא למדינות המתונות עמד על כמיליארד דולר בשנת 2024 וכמיליארד וחצי דולר בשנת 2025, שהיוו כ-2.7 אחוזים מיצוא הסחורות ללא יהלומים בשנת 2025. אומדן זה אינו מביא בחשבון השפעה אפשרית של ההרעה במעמדה המדיני של ישראל על הייצוא למדינות המתונות או למדינות מחוץ לאיחוד, ובכך הוא עלול להיות אומדן חסר לפגיעה בייצוא. מצד שני, ככל שהוסט נפח הייצוא מהמדינות הביקורתיות באיחוד האירופי לעבר מדינות מתונות באיחוד או למדינות אחרות מחוץ לאיחוד, הרי שהפגיעה בפועל בייצוא הישראלי קטנה יותר מכפי שמשקף באומדן זה.

ביבליוגרפיה

בנק ישראל (2025). "השפעת האמברגו הטורקי על כלכלת ישראל", דו"ח בנק ישראל 2024. ע"ע: 47-50.
 התאחדות התעשיינים (ספטמבר 2025) "ממצאי ביניים של סקר בנושא השפעת המלחמה על הסחר הבין-לאומי".